

24. Чанишева Г. І. Поняття та види колективних трудових правовідносин // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Юриспруденція. 2014. №10–2. Т. 2. С. 4–7.

25. Чанышева Г. И. Трудовое право Украины / Г. И. Чанышева, Н. Б. Болотина. – Харьков: Одиссей, 2001. - 512 с.

26. Шамшина І. І. Суб'єкти трудового права: правове регулювання в умовах ринкової економіки. Луганськ: Література, 2010. 448 с.

УДК 349.2

Євдокименко Т. В.,
юрист I категорії Центру проблем
імплементції європейського соціального
права юридичного факультету
Київського національного університету
імені Тараса Шевченка

СОЦІАЛЬНИЙ ЗАХИСТ ДІТЕЙ-СИРИТ ТА ДІТЕЙ, ПОЗБАВЛЕНИХ БАТЬКІВСЬКОГО ПІКЛУВАННЯ ЯК СКЛАДОВА НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ

У статті проаналізовано причини відмови та реалізації держави політика в Україні щодо соціального захисту дітей-сиріт та дітей, позбавлених повноважень батьківської опіки. Соціальний захист є однією з функцій держави. Головна мета соціального захисту дітей-сиріт та дітей, які залишилися без піклування батьків, - це створення умови для фізичного, розумового та духовного розвитку.

Ключові слова: національна безпека, соціальна безпека, соціальний захист дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування.

Євдокименко Т. В. Социальная защита детей-сирот и детей, лишенных родительской опеки как составляющей национальной безопасности государства.

В статье проанализированы причины отмены и реализации государственной политики в сфере социальной защиты детей и детей, лишенных полномочий родительской опеки. Социальная защита является одной из функций государства. Главная цель социальной защиты детей и детей, оставшихся без попечения родителей, - это создание условий для физического, умственного и духовного развития.

Ключевые слова: национальная безопасность, социальная безопасность, социальная защита детей-сирот и детей, лишенных родительской опеки.

Evdokimenko T. Social protection of orphan children and children relating to parent's fighting as a national security complex of the state

The article analyzes the reasons for the abolition and implementation of state policy in the field of social protection of children and children deprived of parental authority. Social protection is one of the functions of the state. The main objective of social protection for children and children left without parental care is to create conditions for physical, mental and spiritual development.

Keywords: national security, social security, social protection of orphans and children deprived of parental care

Постановка проблеми. Однією з основних умов життєдіяльності людини і соціума в цілому є створення безпечного середовища. Складна ситуація у правовій, політичній, економічній системі України створює потребу у визначенні на законодавчому рівні понять «соціальна безпека», «національна безпека», визначенні чинників, які порушують безпеку суспільства, визначенні концептуальних засад соціальної безпеки та механізмів її реалізації на всіх рівнях та створення безпечного середовища для успішного функціонування суспільства, громадян України.

Стан дослідження. Деякі питання зазначеної проблематики розглядалися економістами, педагогами, соціологами юристами. Так узагальнили і систематизували зарубіжний і вітчизняний досвід соціального захисту особи і суспільства в умовах сталого розвитку Д.Зеркалов, О.Арламов, теоретичні та практичні питання соціальної безпеки досліджували з точки зору науки трудового права

та права соціального забезпечення М.Іншин, Т.Занфірова, Р.Коваленко, О.Тищенко, обґрунтував взаємозв'язок і взаємозалежність ефективності соціально-економічного розвитку та соціально-економічної безпеки в країні, проаналізував стан внутрішніх загроз безпеці соціально-економічного розвитку України у площині девіантної та асоціальної поведінки особистості О.Ляш, висвітлили основи Інститутів соціальної безпеки в державотворенні України Ю. Кисіль, Н. Пінчук, відбулися науково-практичні конференції, круглі столи.

Основний виклад матеріалу. Однією з основ існування будь-якого суспільства, нації, держави є національна безпека, тобто стан гарантованої законом захищеності державного суверенітету, територіальної цілісності, демократичного конституційного ладу та інших національних інтересів України від реальних та потенційних загроз [11]. Поняття національна безпека разом з такими складовими як економічна безпека, обороноздатність країни, захист від техногенних та екологічних катастроф, включає і соціальну безпеку. Тому не можна розглядати поняття безпеки країни у вузькому сенсі, так як соціальна стабільність відіграє ключову роль у системі національної безпеки.

Д.Зеркалов та О.Арламов зазначають, що соціальна безпека – це, зрештою, дбайливе відношення держави до головного свого багатства – людини. Підхід до вирішення соціально-економічних проблем з точки зору розвитку людини передбачає зміну пріоритетів. Не людина – заради досягнення економічних цілей, а економіка – в інтересах розвитку людини. Не людина – заради охорони державних кордонів, а держава – для охорони інтересів людини, створення і використання тих переваг розвитку, які досягаються завдяки суспільній солідарності [12]. М.Іншин стверджує, що добробут населення та держави в цілому залежить від створення сприятливих умов для суспільного виробництва, збереження соціального миру та злагоди в суспільстві. Найвищим стратегічним ресурсом суспільства, держави, передумовою її прогресивного розвитку є молодь, яка має бути спроможною виконувати особливу соціальну функцію – збереження та розвиток країни. Тому, враховуючи негативні процеси в державі, а саме: збройний конфлікт на Сході України, масове безробіття, зниження життєвого рівня населення, як наслідок - зростання соціальної напруги, актуальним стає забезпечення соціальної безпеки молоді, значний відсоток якої складає та, яка потребує додаткового, особливого соціального захисту – це діти-сироти, діти, позбавлені батьківського піклування та особи з їх числа, особливий випадок, коли такі особи є ще й інвалідами.

Сьогодні наша держава є стороною практично всіх конвенцій ООН у галузі прав людини. Отже, повинна керуватися принципами і нормами цих угод у своєму внутрішньому законодавстві, створювати умови для здійснення і захисту прав кожної людини.

В Україні змінено основні засади державної політики щодо соціального захисту дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування. Законом України «Про охорону дитинства» визначено охорону дитинства як стратегічний загальнонаціональний пріоритет, що має важливе значення для забезпечення національної безпеки України, ефективності внутрішньої політики держави [1]. Внесено доповнення до Закону України «Про засади внутрішньої і зовнішньої політики». Цим Законом визначено, що одним із основоположних принципів внутрішньої політики держави є забезпечення реалізації прав і свобод людини і громадянина, повага до гідності кожної особи, забезпечення особливого піклування про дитину та реалізації її прав. Статтю 8 цього закону доповнено положеннями, що засадами внутрішньої політики в соціальній сфері є:

- створення умов для повноцінного життя і розвитку дитини, її безпеки, благополуччя, зростання у безпечному сімейному оточенні;
- сприяння молоді в реалізації творчих можливостей та ініціатив, залучення її до активної участі в соціальному, економічному та гуманітарному розвитку держави;
- забезпечення доступним житлом громадян, насамперед малозабезпечених, з обмеженими фізичними можливостями, дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, осіб з їх числа, молоді, працівників бюджетної сфери, а також багатодітних сімей, формування потужного державного замовлення на будівництво соціального житла, відродження доступного іпотечного кредитування;
- подолання бездомності громадян, безпритульності, бездоглядності, бродяжництва серед дітей;
- недопущення насильства стосовно дітей, залучення їх до найгірших форм дитячої праці, втягування у злочинну діяльність;
- запобігання соціальному сирітству та інституціоналізації дітей, зокрема, шляхом забезпечення підтримки батьків у виконанні ними батьківських обов'язків та розвитку системи соціальних послуг для сімей з дітьми;
- підтримка сімей, які усиновили дітей, взяли дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, на виховання у свої сім'ї [2].

Враховуючи те, що головними критеріями дотримання міжнародних норм і вимог національного законодавства щодо реалізації права громадян на отримання освіти мають бути якість і доступність освіти для кожного, статтю 10 «Засади внутрішньої політики в гуманітарній сфері» доповнено нормою про розвиток інклюзивної освіти. Беззаперечно, що майбутнє України обумовлено можливостями розвитку молоді.

15 листопада 2017 року за ініціативи Уряду України та Президента України прийнято постанову Кабінету Міністрів України про надання субвенцій на придбання житла для дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування. З державного бюджету місцевим бюджетам виділена субвенція на будівництво/капітальний ремонт/реконструкцію малих групових будинків, будинків підтриманого проживання, будівництво/придбання житла для дитячих будинків сімейного типу, соціального житла для дітей-сиріт, дітей, позбавлених батьківського піклування, осіб з їх числа у сумі 277,7 млн. грн. За даними Мінсоцполітики, станом на 31.12.2017 використано понад 244,5 млн. грн. та придбано: 468 приміщень соціального житла (579 осіб); 54 житлових приміщень для розміщення дитячих будинків сімейного типу (334 дитини). На 2018 рік кошти вищезазначеної субвенції складають 517,7 млн. грн. [3]. У деяких містах діти-сироти, діти, позбавлені батьківського піклування та особи з їх числа мають можливість отримати соціальне житло, проте на державному рівні механізму системного вирішення даної проблеми не існує.

Відповідно до статті 4 Закону України "Про забезпечення організаційно-правових умов соціального захисту дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування" заходи соціального захисту дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, гарантуються, забезпечуються та охороняються державою [4].

Державні соціальні стандарти, нормативи споживання, нормативи забезпечення є однаковими для всіх дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, а також осіб із їх числа, незалежно від форми їх влаштування та утримання, і затверджуються відповідно до законодавства.

Отже, держава робить кроки в напрямку соціального захисту дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування.

Проте законодавче забезпечення прав людини, реалізація на практиці нормативних приписів є ще далекими від бажаного. Зокрема, це стосується сфери медицини і освіти. *Головними критеріями дотримання міжнародних норм і вимог національного законодавства щодо реалізації права громадян на отримання освіти мають бути якість і доступність освіти для кожного.*

Закони України «Про освіту» та «Про загальну середню освіту» надають можливість батькам(опікунам, піклувальникам) дітей з особливими потребами можливість вибору різних форм навчання (в спеціальній школі, школі-інтернаті, навчально-реабілітаційному центрі, у корекційних класах при загальноосвітній школі, дитсадку-школі, надомного навчання, в формі екстернату тощо) [5, 6].

Питання освіти дітей з особливими потребами регулюється також законодавством про інвалідів, зокрема, Законом України «Про основи соціальної захищеності осіб з інвалідністю в Україні», «Про реабілітацію осіб з інвалідністю в Україні», нормативними документами у цій сфері та міжнародними договорами з питань прав інвалідів [7, 8].

Норми щодо освіти дітей-інвалідів містить і Закон України «Про охорону дитинства». Проте, як свідчить практика, в нашій державі немає необхідної кількості спеціальних (корекційних) закладів, кваліфікованих кадрів особливо в інтернатах для дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування. Норми вищезгаданих законів з питань освіти дітей з особливими потребами не узгоджені між собою. Правове регулювання питань інтегрованої чи інклюзивної освіти знаходиться практично в зародковому стані. Відсутнє спеціальне законодавство з питань освіти дітей з особливими потребами, законодавчо не введений термін «діти з особливими освітніми потребами».

Здоров'я згідно із визначенням, запропонованим Всесвітньою організацією охорони здоров'я, - це стан повного фізичного, духовного та соціального благополуччя, а не тільки відсутність хвороб та фізичних вад. Здоровий розвиток дитини являється фактором першорядної важливості; властивість жити гармонійно в мінливих умовах середовища являється основною умовою такого розвитку [9]. Необхідність вивчення стану здоров'я дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, перш за все, обґрунтовується тим, що саме в дитячому віці формується фізичне та психічне здоров'я майбутньої особистості, її стійкість до дії несприятливих чинників навколишнього середовища. Через втрату родинних зв'язків, відсутність материнської та батьківської опіки такі діти частіше за інших перебувають у стані стресу, пригніченості, що впливає на їх психоемоційний стан. Вважаємо, що у законодавстві необхідно не тільки декларувати можливість отримання якісної, загальнодоступної,

безоплатної медичної допомоги дітям та підліткам, але й закріплювати конкретні обов'язки держави та посадових осіб щодо забезпечення такою допомогою дітей-сиріт, дітей, позбавлених батьківського піклування та осіб з їх числа; здійснювати першочергове забезпечення медичних та оздоровчих дитячих закладів необхідними продуктами харчування, ліками, медичним обладнанням, що повинно бути передбачено у статтях Закону України «Про державний бюджет», а також висококваліфікованими фахівцями – психологами, педагогами, які володіють методиками роботи з дітьми-інвалідами. Крім того необхідно вивчати і запроваджувати досвід зарубіжних країн із вивчення проблеми набуття та попередження поширення шкідливих звичок серед молоді особливо з сімей, які опинилися у складних життєвих обставинах. Вражає той факт, коли служба у справах дітей в інформаційній довідці про підсумки своєї роботи пише, що під час рейду виявлено 4 дітей, які курили у невстановленому місці. Постає питання, якби вони курили у встановленому місці, то такий факт не привернув би увагу служби у справах дітей?

Для прикладу, протягом останніх 20 років ісландські підлітки майже припинили вживати алкоголь, наркотики та курити тютюн. На основі досліджень професора психології із США Гарві Мілкмена, було розроблено та введено в дію національний план «Молодь в Ісландії». Гарві Мілкмен в своїй докторській дисертації досліджував тему поширення шкідливих звичок серед підлітків та пов'язує її із стресом, який переживають підлітки. Впроваджуючи національний план дій влада Ісландії змінила закони. Стало нелегальним продавати тютюн дітям до 18 років, алкоголь тим, кому менше 20 років, заборонено й відповідну рекламу. Держава виділила більше грошей на зайняття спортом, музикою, малюванням, танцями та ін., щоб дати можливість дітям-підліткам справлятися з психоемоційними процесами, отримувати насолоду через фізичні навантаження, відчуття змагальності або командної роботи, через створення і переживання прекрасного. Для бідних родин видають так звану Картку дозвілля, на яку щороку сім'я отримує по 35 тисяч ісландських крон (близько 5040 гривень) на кожну дитину, щоб платити за подібні заняття та секції. Сьогодні в Ісландії найменший відсоток дітей із шкідливими звичками з-поміж усіх країн Європи. Постійні щорічні опитування констатують, що кількість 15-16 річних, які вживали спиртні напої знизилась із 42% до 5%, наркотики з 17% до 7%, курців цигарок з 23% до 3%. Програма, яка діє в інших країнах, називається «Молодь у Європі», розрахована на участь не самої держави, а окремої територіальної громади. В цій програмі на сьогодні беруть участь міста із понад десяти країн. Інші міста, які приєдналися до Молоді в Європі, повідомляють про свої успіхи. Приміром, у Бухаресті падає кількість самогубств серед підлітків, як і рівень вживання алкоголю й цигарок. У Каунасі кількість дітей-злочинців між 2014 і 2015 роками зменшилась на третину. На жаль, жодне українське місто не бере участі у даній програмі [10].

Вважаємо, одним із факторів забезпечення національної безпеки держави є соціальний захист дітей-сиріт, дітей, позбавлених батьківського піклування та осіб з їх числа, забезпечення на законодавчому рівні їх «захисту від несподіваних і згубних порушень нашого повсякденного способу життя, і захисту від постійних загроз голоду, хвороб, злочинів і придушення» [12].

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Про охорону дитинства: Закон України від 26.04.2001 // Відомості Верховної Ради України від 27.07.2001 — 2001 р., № 30, Ст.142.
2. Про засади внутрішньої і зовнішньої політики: Закон України від 01.07.2010 // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2010, № 40, ст.527
3. Щорічна доповідь Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини про стан дотримання прав і свобод людини і громадянина в Україні. // Електронний ресурс. URL: [file:///C:/Users/Admin/Downloads/Report-2018-1%20\(5\).pdf](file:///C:/Users/Admin/Downloads/Report-2018-1%20(5).pdf)
4. Про забезпечення організаційно-правових умов соціального захисту дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування: Закон України від 13.01.2005 // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2005, № 6, ст.147.
5. Про освіту: Закон України від 05.09.2017// Відомості Верховної Ради (ВВР), 2017, № 38-39, ст.380.
6. Про загальну середню освіту: Закон України від 13.05.1999// Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1999, № 28, ст.230.
7. Про основи соціальної захищеності осіб з інвалідністю в Україні: Закон України від 21.03.1991// Відомості Верховної Ради УРСР від 21.05.1991 – 1991 р., № 21, стаття 252
8. Про реабілітацію осіб з інвалідністю в Україні: Закон України від 06.10.2005// Відомості Верховної Ради України від 20.01.2006 – 2006 р., № , / 2-3 /, стор. 44, стаття 36

9. Статут (Конституція) Всесвітньої організації охорони здоров'я: Міжнародний документ від 22.07.1946// Електронний ресурс. URL: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_599/print.

10. Ісландія знає, як зробити підлітків байдужими до алкоголю, сигарет і наркотиків. Але решта світу її не слухає. Електронний ресурс. URL: <https://mandruy.com/informaciya/islandiya-znae-yak-zrobiti-pidlitkiv-bayduzhimi-do-alkogolyu-sigaret-i-narkotikiv/>

11. Про національну безпеку України. Закон України від 21.06.2018// Відомості Верховної Ради (ВВР), 2018, № 31, ст.241.

12. Зеркалов Д. В., Арламов О. Ю. Соціальні проблеми сталого розвитку Електронний ресурс : Монографія. – К.: Основа, 2013. – 562 с.

УДК 342.5 (045)

Карп Д. І.,

аспірант Міжрегіональної академії управління персоналом

КОНСТИТУЦІЙНО-ПРАВОВИЙ СТАТУС НАЦІОНАЛЬНИХ МЕНШИН У СУЧАСНІЙ ДОКТРИНІ КОНСТИТУЦІОНАЛІЗМУ: ПРОБЛЕМИ ВИЗНАЧЕННЯ ТА ІНТЕРПРЕТАЦІЇ

Стаття присвячена дослідженню концептуальних аспектів визначення категорії «національні меншини» в науці конституційного права. Стверджується, що у сучасних конституціях відображені певні концептуальні підходи до суб'єктного складу національних меншин, що вимагає їх всебічного розгляду та науково-практичного аналізу з точки зору сучасних процесів європейської міждержавної інтеграції в частині імплементації загальновизнаних стандартів, принципів і норм у сфері прав людини, громадянина і соціальних груп. В результаті проведеного аналізу встановлено, що концептуально і методологічно конституційно-правовий статус національних меншин в сучасних державах базується на діалектичній єдності етнічного і політичного дискурсів, які у сукупності дають можливість виділити національні меншини в якості окремих суб'єктів конституційно-правових відносин та об'єкта конституційно-правового регулювання.

Ключові слова: національні меншини, конституційне право, конституційно-правова доктрина, конституційно-правовий статус, права людини і громадянина, європейська інтеграція.

Карп Д.И. Конституционно-правовой статус национальных меньшинств в современной доктрине конституционализма: проблемы определения и интерпретации.

Статья посвящена исследованию концептуальных аспектов определения категории «национальные меньшинства» в науке конституционного права. Утверждается, что в современных конституциях отражены определенные концептуальные подходы к субъектному составу национальных меньшинств, что требует их всестороннего рассмотрения и научно-практического анализа с точки зрения современных процессов европейской межгосударственной интеграции в части имплементации общепризнанных стандартов, принципов и норм в области прав человека, гражданина и социальных групп. В результате проведенного анализа установлено, что концептуально и методологически конституционно-правовой статус национальных меньшинств в современных государствах базируется на диалектическом единстве этнического и политического дискурсов, которые в совокупности дают возможность выделить национальные меньшинства в качестве отдельных субъектов конституционно-правовых отношений и объекта конституционно-правового регулирования.

Ключевые слова: национальные меньшинства, конституционное право, конституционно-правовая доктрина, конституционно-правовой статус, права человека и гражданина, европейская интеграция.

Karp D. The Constitutional law status of national minorities in the modern doctrine of constitutionalism: problems of definition and interpretation

The article investigates the conceptual aspects of the definition of «national minority» in the science of constitutional law. It is alleged that in modern constitutions reflected some conceptual approaches to the